

Trompeti huviala ainekava

ÜLDOSA

Õppe- ja kasvatustöö üldeesmärgid

Muusikakoolide ülesandeks ja eesmärgiks on laste ja noorte loomevõimete avastamine ja kavakindel arendamine, professionaalse muusikahariduse õppeks tarviliku ettevalmistuse andmine ja kohaliku kultuurielu edendamine Eesti kultuuritraditsioonide alusel.

Õppe- ja kasvatustöö koolis peab aitama kujuneda isiksusel, kes:

- mõtleb loovalt;
- oskab oma tegevust eesmärgistada, kavandada ja hinnata;
- suudab valida, otsustada ja vastutust kanda;
- oskab teha tööd, on valmis koostööks;
- mõistab teadmiste ja pidevõppe tähtsust, oskab õppida.

Kooliastmete õppekorraldus

1. Õppeprotsessi muusikaainete õppes kirjeldatakse astmeti:
põhikool -- noorem aste, 1.--4. õppeaastani, vanem aste, 5.--7. õppeaastani;
lisa-aastad.

Õppeaasta kestab 35 õppenädalat;

Põhikooli võetakse õpilased vastu konkursi alusel. Konkursi korraldamiseks moodustatakse koolis vastuvõtukomisjon, millesse võib kaasata eksperte ka väljastpoolt. Vastuvõtutingimused ja kord kehtestatakse vastuvõtueeskirjaga.

Põhikoolis toimub:

- loomevõimete kavakindel arendamine;
- loominguprotsessi seaduspärasuste ja etappide tundmaõppimine;
- kunstiteoste retseptiooni- ja interpretatsioonivõimalustega tutvumine;
- aktiivse ja püsiva suhte loomine visuaalse kunstikultuuriga;
- tehniliste oskuste arendamine;
- professionaalse kunsti hariduse omandamiseks ettevalmistamine.

Muusikakoolis antakse noorema astme lõpetamisel õpilasele I astme lõputunnistus.

Muusikakoolide vanema astme lõpetamisel antakse õpilasele põhikooli lõputunnistus.

Muusikakooli tunniplaanid

1. Pilliõpetusosakondade muusikaline põhiharidus

Õppeained	Põhikool						
	I õ/ a.	II õ/a.	III õ/a.	IV õ/a.	V õ/ a.	VI õ/a.	VII õ/a.
	noorem aste				vanem aste		
Põhipill	2	2	2	2	2	2	2
Solfedzho	1	1	2	2	2	2	2
Muusikalugu			1	1	1	1	1
Koosmusitseerimine*	1	1	2	2	2	2	2
Rühmalisaaine*	1	1					
Ind. lisaaine*			1	1	1	1	1

* Ained määratakse, lähtudes õpilaste isikupärast ning kooli võimalustest.

1. Numbrid tabelis tähistavad nädalatundide arvu.
2. Lisaainete õppimisest võib loobuda.
3. Kõikidel pillidel viia läbi tehniline arvestus kaks korda õppeaastas (üks kord poolaastas), hindelised esinemised üks kord esimesel poolaastal ja kaks korda teisel poolaastal. Lõpueksamid on noorema astme ja vanema astme

lõpetamisel.

Käesoleva ainekava koostamisel on lähtutud maailmas enamlevinud õpetamismetoodikatest, millega õnnestub järjekindlalt ja loogiliselt õige algõpetuse põhimõtteid järgida. Algõpetuses läbilastud vead võivad hiljem palju segadust tekitada, kuna valed mänguvõtted on sageli õigetest palju kiiremad juurduma, väärharjumustest vabanemine on aga sageli küllaltki raske. Trompeti ja üldse vaskpillimängu õppimisel peab olema kannatust ja aega, vältimaks lubamatut kiirustamist pillimängu algvõtete omandamisel.

1.1. ÕPETUSE EESMÄRGID

Trompetimängijaks saamise põhieeldusteks on musikaalsus, terane taip ja hea füüsiline ettevalmistus. Eesmärgiks mängu õppimisel ei pea olema mitte niivõrd lihaste jõu kui nende maksimaalse vabaduse saavutamine. Mida tasakaalustatum ja vabam on lihaste töö, seda enam aitavad nad kaasa kvaliteetse tooni ja hea tehnika omandamisel.

Õpetaja peab tundma õigeid trompetimängu põhimõtteid, et ta suudaks suunata õpilast nii, et õiged mänguvõtted omandataks kiiremini ja väiksema vaevaga. Trompeti algõpetuse põhimõtteks on: füüsiliselt kergete harjutuste ja repertuaariga, mis ei kurna mänguaparaati, tuleb kindlustada õigete mänguvõtete omandamine. Tundides läbivõetav materjal peab õpilasele olema sedavõrd arusaadav ja jõukohane, et ta ka iseseisvalt töötades suudaks saavutada täiusliku tulemuse.

Eeldused õigete mänguvõtete omandamiseks loob õppeprotsessi algusest alates teadlik ja järjekindel tegelemine igapäevaste harjutustega (hingamis- ja puhumisharjutused, *legato*harjutused, huulte tööd ja keeletehnikat arendavad harjutused). Nende harjutustega tegelemise eesmärgiks on anda õpilastele mugavuse ja kindluse tunne, mida kogu õppeprotsessi käigus süvendatakse. Tööd harjutustega ei tohi mingil juhul asendada ainult etüüdide ja palade mängimisega, kuna nende erinevus on põhimõtteline: etüüdide mängimisel on õpilase tähelepanu koondatud põhiliselt tehniliste võtete omavahelisele seostamisele, harjutustes aga kindla tehnilise võtte täiuslikule omandamisele. Õpilast tuleb õpetada iseseisvalt töötama täie efektiivsusega, kuna lihtsalt tundide kaupa harjutamine on vaid füüsiline pingutus, mis ei taga erilist edu. Kogu harjutuste tasandil tehtava töö eesmärk on saavutada kaunis toon ja ladus tehnika, et muusikaliselt veenvalt ja väljendusrikkalt esitada muusikateoseid. Muusikateose peab kõigepealt omandama tehniliste harjutuste tasandil. Kunstiline kujund sünnib esmalt mängija kujutluses, mis seejärel omandatud tehniliste võtete baasil edasi antakse.

Ainekava järgimine ei pea muutuma eesmärgiks omaette. Tähtsaim on taotlus, et trompetit mängitaks õigesti ja hästi, nii et see lõpptulemusena pakuks kauneid elamusi ning rahuldust nii õppijale kui õpetajale.

1.1.2. Õppesisu

Trompetit asutakse õppima 8-9-aastaselt, kui esimesed jäävhambad on kindlalt väljaarenenud. Kui trompetimängu asutakse õppima hiljem (11-12-aastaselt), võib ainekava koondada 5 aastale. Hiljem õppima asunu on füüsiliselt arenenum ja omab sageli ka muusikalisi algteadmisi, mistõttu tema erialane areng võib olla kiirem. See aga ei tähenda, et midagi olulist võib pillimängu õppimisel vahele või ära jätta. Õiged mänguvõtted tuleb omandada kindlalt ja põhjalikult, areng peab olema loomulik, mitte forsseeritud.

Õppetöö tuleks organiseerida nii, et õppeaasta jooksul toimuks kummalgi poolaastal üks esinemine. Õppeaasta lõpeb klassi lõpueksamiga (hindeline), kavas võiks olla kaks eriilmelist muusikateost. Õppeaja keskel, noorema astme lõpus, toimub üleminekuksam pisut suurema kavaga - 3 eriilmelist muusikateost. Õppeaeg trompeti erialal lõpeb lõpueksamiga, kus kavas peaks olema 3 eriilmelist muusikateost (näit. osa suurvormist ja 2 pala).

Heliredelite õpetamisel järgida kõiki õige koolituse põhimõtteid, mitte lasta neid õpilastel mängida kiiremini ega kõrgemalt kui antud arenguetapil see on võimalik. Ka 1 oktaavi ulatuses aeglaselt mängitud heliredel peab vastama kõigile õigete mänguvõtete mängitava tunnustele: kaunis toon, pingevabadus ja selge artikulatsioon. Alates 3. klassist korraldada kord poolaastas tehniline arvestus, kus saaks kontrollida heliredelite ja etüüdide esitust.

Ansamblimänguga tuleb hakata tegelema juba alates I klassist, mängides alguses koos

õpetajaga, hiljem sobivas koosluses kaasõpilastega. Järgides lääne puhkpillikoolituse põhimõtteid, on väga tähtis õppeprotsessis ansamblimängu osa suurendamine. Eksamid toimuvad analoogiliselt erialaeksamitega - üleminekueksamid ja lõpueksam.

Kooli orkestriklassis mängitav repertuaar peab olema õpilastele jõukohane ja soodustama nende erialast arengut.

1.2. NOOREMA ASTME AINEKAVA

1.2.1. I õppeaasta

Põhinõue: õige mänguvõtte on trompetimängu alus. Kogu tähelepanu tuleb keskendada õigete mänguvõtete omandamisele, õpetades õpilast õigesti sisse hingama ja puhuma, pilli hoidma ja tooni tekitama.

Tasemenäited:

- Ots, A. Trompetimängu õpetus algajaile. Tallinn, 1985. - I-VI tund.
- Ots, A. Trompetikool I. Tallinn, 1996.
- Varasdy, Nagyvn, Sztan. Trompetikool I. Budapest, 1985. - Palad ja harjutused 1-100.
- Tšumov, L. Trompetisti esimesed sammud. Moskva, 1990.
- Vaigl, M., Krzhma, J. Trompetikool. Praha, 1967. - I osa. Palad ja harjutused 1-50.
- A. Mozart. Allegretto
- D. Kabalevski. Väike polka
- L. Gazizov. Lõbus jalakäija
- M. Brodzky. Mailaul; Prantsuse laul
- Rahva- ja lastelaulud sobivas ulatuses ja helistikes
- Heliredelid C-, G-, F-duur; a-moll.

1.2.2. II õppeaasta

Kogu tähelepanu tuleb jätkuvalt keskendada õigete mänguvõtete kindlale omandamisele. Jälgige pilli õiget hoidu, õiget hingamist ja puhumist, tegelege *legato* harjutustega, lahtimängimise ja keele (mitte *staccato*) harjutustega.

Tasemenäited:

- Ots, A. Trompetimängu õpetus algajaile. Tallinn, 1985. - VI-VII tund.
- Ots, A. Trompetikool II. Tallinn, 1996.
- Varasy, Nagyivn, Sztan. Trompetikool I. Budapest, 1985. - Palad ja harjutused 100-150.
- Tšumov, L. Trompetisti esimesed sammud. Moskva, 1990.
- Vaigl, A., Krzhma, J. Trompetikool I. Praha, 1967.
- Rahvalaulud ja lastelaulud sobivas ulatuses
- A. Ots. Trompetimängu õpetus algajaile:
- Vana inglise laul
- Vana iiri laul
- Vana inglise rahvalaul
- J. Pierpont. Aisakell
- R. B. Buckley. Laul
- S. Foster. Vana koer
- Erinevatest kogumikest:
- J. Krieger. Menuett
- J. B. Lully. Laul
- L. van Beethoven. Võlulill
- V. Kalinnikov. Kurg
- S. Bolotin. Teele
- I. Bogar. 2 ungari tantsu
- Tšehhi rahvalaul - Anneke
- P. Tšaikovski. Vana prantsuse lauluke; Vene laul
- Vanad tantsud ja meloodiad (J. Kalinowski kogumik) nr. 1-5, 7
- J. Brahms. Hällilaul (Do)
- Heliredelid D-, A-, B-duur; h-moll.

Soovitav vabalt mängida ulatuses C^2 .

1.2.3. III õppeaasta

Jälgige, et ulatuse suurenedes ei ilmneks segavaid pingeid ja kramplikkust, et mängides säiliks mugavuse ja füüsilise vabaduse tunne. Igapäevaste harjutustega arendage puhumise ja *legato* tehnikat, keeletehnikat, algteadmisi *staccato*st. Tegelege punkteeritud rütmide ja kuueteistkümnendikkudega.

Tasemenäited:

Ots, A. Trompetimängu õpetus algajaile. Tallinn, 1985. - VII-VIII tund.
Varasy, Nagyivn, Sztan. Trompetikool I. Budapest, 1985. - Palad ja harjutused 150-200.
Tšumov, L. Trompetisti esimesed sammud. Moskva, 1990.
Vaigl, A., Krzhma, J. Trompetikool I. Praha, 1967.
Hering, S. 50 lihtsat etüüdi.
A. Ots. Trompetimängu õpetus algajaile:
T. Susato. Rondo ja Saltarello
D. L. Milan. Kaks tantsu
L. van Beethoven. Teekonnalaul
W. A. Mozart. Valss
Vana tants - Polka
V. Pikul. Malehobuste marss
R. Evans. Hõbedased kellad
Traditsionaal
Spirituaalid
S. Foster. Laul
H. Mancini. Kuu jõgi
Erinevatest kogumikest:
A. Hatšaturjan. Andantino
H. Purcell. Trompeti hääl
L. van Beethoven. Koopaorav
Itaalia laul - Santa Lucia
A. Vaigl, J. Krzhma. Marss
E. Mägi. Sarvelugu
Heliredelid 2 võtmemärgiga. Vabalt mängitav ulatus E^2 .

1.2.4. IV õppeaasta

Õige mänguvõtte peaks põhiliselt olema omandatud. Tuleb jälgida, et õpilane ei mängiks repertuaari, kus esineb kõrgemaid noote või tehnilisi liike, mida ta pole veel harjutuste tasandil omandanud. Ainult sel viisil saab säilitada õige mänguvõtte. Tähtis on, et omandatud ulatus oleks täiuslikult kasutatud. Kasutage erinevaid strikke: *détaché*, *legato*, *staccato*, *tenuto*. Tegelge triooli, süngoobi, 6/8 ja 9/8 taktimõõduga.

Tasemenäited:

Ots, A. Trompetimängu õpetus algajaile. Tallinn, 1985. - IX-X tund.
Vaigl, A., Krzhma, J. Trompetikool I. Praha, 1967.
Hering, S. 50 lihtsat etüüdi.
Vurm, V. 45 kerges etüüdi.
A. Ots. Trompetimängu õpetus algajaile:
V. Stšolokov. Muinasjutt; Nali; Ballaad; Lastekontsert
R. Schumann. Julge ratsanik
J. Herman. Hallo, Dolly
S. Joplin. Vahtralehe raag
Erinevatest kogumikest:
P. Tšaikovski. Itaalia lauluke
M. Blanter. Hällilaul
W. A. Mozart. Kevadeigatsus; Hällilaul
H. J. Krumpfer. Variatsioonid Ph. E. Bachi teemal

G. Verdi. Marss oop. Aida
G. Rossini. Marss oop. Wilhelm Tell
W. A. Mozart. Menuett oop. Don Juan
Tšehhi rahvaviis - Karjus
V. Kossenko. Skertsiino
H. Purcell. Trompeti hää ja aaria
G. Fr. Händel. Menuett
F. Coupey. Bourrée
D. Kabalevski. Vana tants
Heliredelid 3 võtmemärgiga. Vabalt mängitav ulatus kuni F².

1.3. VANEMA ASTME AINEKAVA

1.3.1. V õppeaasta

Õpilase arengu tagab järjekindel tegelemine igapäevaste harjutustega, et täiustada tehnilisi oskusi. Tuleb tagada, et õpilase mängus säiliks vabaduse ja mugavuse tunne.

Tasemenäited:

Ots, A. Trompetimängu õpetus algajaile. Lk. 108-121.
Hering, S. 50 lihtsat etüüdi.
Vurm, V. 45 kerget etüüdi.
A. Mozart. Sonatiin (F)
D. Šostakovitš. Hällilaul
B. Pergolesi. Sitsiliana
C. Gounod. Marss oop. Faust»; Serenaad
F. Schubert. Barkarool; Serenaad
F. Liszt. Armuunelmad
A. R. Ranger. Karneval Veneetsias
C. M. Weber. Kutse tantsule
D. Scarlatti. Sitsiliana
P. Tšaikovski. Napoli tants balletist Luikede järv
A. Vaigl, J. Krema. Väike sonatiin
D. Kabalevski. Klounid; Skertso; Sonatiin
J. S. Bach. Gavott
M. Reger. Öhtulaul
S. Scott. Ballaad
O. Respighi. Lumesadu
L. van Beethoven. Sonatiin
4 võtmemärgiga heliredelid, D7, >VII7, kromaatile heliredel. Vabalt mängitav ulatus kuni G².

1.3.2. VI õppeaasta

Jätkub töö igapäevaste harjutustega, et täiustada tooni ja mängutehnikat.

Tasemenäited:

Ots, A. Metoodilised nõuanded ja igapäevased harjutused trompetimängijale. Tallinn, 1987.
Vurm, V. Etüüdid.
Hering, S. Etüüdid.
Arban, T. B. Trompetikool.
G. Fr. Händel. Sonaat in F op. 1 nr. 11
A. Corelli. Sonaat in F
J. Kunhau. La Gioia degl' Israeliti
G. B. Martini. Gavott
G. B. Bononcini. Rondo
F. Schubert. Ave Maria
B. Asafjev. Skertso sonaadist trompetile
I. Bobrovski. Skertsiino

S. Bolotin. Tarantella
A. Spendiarov. Romanss
F. Poulenc. Pastoraal
5 võtmemärgiga heliredelid, D7, >VII7, kromaatileine heliredel.

1.3.3. VII õppeaasta

Eesmärgiks on mängida kogu repertuaari kauni tooniga ja tehniliselt ladusalt.

Tasemenäited:

Ots, A. Metoodilised nõuanded ja igapäevased harjutused trompetimängijale.
Tallinn, 1987.
Vurm, V. Etüüdid.
Hering, S. Etüüdid.
Arban, J. B. Trompetikool.
P. Baldassari. Sonaat
R. Valentino. Sonaat
J. B. Loiellet. Sonaat I, II osa
G. Ph. Telemann. Fantaasia
O. Ariosti. Sonaat
J. S. Bach - C. F. Gounod. Ave Maria
D. Scarlatti. Alidori aaria
J. Mattheson. Saraband
Ch. Nichelmann. La Tendre
W. A. Mozart. Sonatiin
S. Prokofjev. Tarantella
L. Tšumov. Zhonglöö
L. Anderson. Trompetisti hällilaul
Heliredelid 6-7 võtmemärgini, D7, >VII7 erinevate tempode ja strihhidega.

SOLFEDZHO

1. Kohaliku omavalitsuse muusikakooli ainekava

1.1. ÕPPESISU

Õpetuse eesmärgiks on arendada õpilastes sisemist kuulmist, intonatsiooni täpsust, lauluoskust, muusikalist kirjaoskust, analüüsivõimet.

Aine õpetamise käigus tuleks arendada järgmisi oskusi:

I. Laulmine

1. Laulmiseks vajalikud algteadmised: hingamine, fraseerimine, intonatsiooni puhtus, väljendusrikkus.
2. Astmetaju arendamine. Astmete tabamine astmetabelil: noodinimedega, vabalt valitud silbil, astmenumbritega ja/või astmenimedega. Laulmine noodijoonestikult rändnoodi järgi.
3. Heliredeli laulmine: tervikuna, tetrakordide kaupa, erinevates taktimõõtudes, rütmiseeritult, kaanonina.
4. Solfedzheerimine. Harjutuste laulmine sõnadega ja/või noodinimedega. Õpitud harjutuse transponeerimine. Õpitud harjutuse laulmine peast. Tundmatu harjutuse laulmine. Taktiviipamise skeemid.
5. Mitmehäälsuse arendamine. Eelharjutused õpitud astmetega. Heliredelid intervallides (terts, sekst jne.). Intervallide laulmine kahehäälselt. Akordide laulmine 3-4-häälselt. Järgnevuste laulmine. Mitmehäälsed harjutused (sh. kaanonid). Saatega laul.

II. Rütmi

Rütmis liikumine. Rütmsilpide omandamine. Rütmiharjutused ühele ja kahele käele. Rütmi koputamine koos taktiviipamisega. *Ostinato* rütmid - laulusaatega. Saaterütm laulule. Rütmi kaanon. Lihtsamad rütmipartituurid.

III. Suuline analüüs

Rütmianalüüs. Meloodiaanalüüs. Vormianalüüs. Laadi ja/või helistiku analüüs. Intervallide analüüs. Akordide analüüs. Dünaamika analüüs.

IV. Diktaat

Meloodiline diktaat. Rütmidiktaat. Mäludiktaat. Kiirusdiktaat astmete tabamiseks. Kahehääline diktaat.

V. Improvisatsioon

1. Meloodia improvisatsioon: antud tekstile, läbivõetud teemale (astmed, helistik, akord jne.), antud rütmile.
2. Rütmi improvisatsioon: õpitud taktimõõdus, teatud rütmigruppidega, õpitud meloodia saateks, lihtsamad rütmipartituurid.
3. Saate improvisatsioon: bass antud meloodiale, teine hääline antud meloodiale, põhikolmkõlade bassi saade.

VI. Itaaliakeelsed oskussõnad

Tempode nimetused. Tempomuutused. Dünaamika. Iseloomu väljendavad sõnad.

Nurksulgudesse paigutatud materjal on ette nähtud neile, kes vajavad mahukat ainekava. Läbivõetud teemade süvendamine ja kinnistamine jätkub igal järgmisel õppeaastal kuni lõpuklassini. Loetletud metoodilisi vihjeid võib omavahel kombineerida, varieerida, soovi korral täiendada.

1.2 NOOREMA ASTME AINEKAVA

1.2.1. I õppeaasta

Põhieesmärk: Rütmiõpetus. Laaditaju arendamine. Duur ja moll.

Nõuded:

1. **Meetrum ja rütm.** Rõhulised ja rõhutud taktiosad. Takt ja taktijoon. Taktidesse jaotamine. Lõpujoon. Kordamismärk II: :II. Taktimõõdud 2/4, 3/4, 4/4=. Taktiviipamise skeemid. Noodivältused ja pausid:

tervenoot

poolnoot

veerandnoot

kaheksandiknoot

kuueteistkümnendiknoot

tervepaus

poolpaus

veerandpaus

kaheksandikpaus

kuueteistkümnendikpaus

2. **Noodikirja algteadmised.** Noodijoonestik ja abijooned. Nootide asukohad noodijoonestikul. Noodivarte õigekiri. Pauside kirjutamine. Viili- ja bassivõti. Noodinimetused: silp- ja/või tähtnimetused.
3. **Helistikud.** Laadid: duur ja moll. Astmed ja astmetaju väljaarendamine. Helistikud. Duurid C, F, G, D ja loomulikud mollid a, d, e. [Tutvuda a-molli 3 liigiga]. Paralleelhelistikud. I astme (toonika) kolmkõla. Juhtheli. Märgid: diees bemoll bekaar. Eakohased 1- ja 2-häälsed laulud, harjutused, kaanonid. Transponeerimine. Meloodia ja rütmi arendusvõtted (kordamine, sekvents, varieerimine, helile tuginemine jne.). Improvisatsioon.

4. **Diktaat.** Suuline ja kirjalik mälu- ja rütmidiktaat. Pikkus 2-4 takti.
5. **Tempo ja dünaamika mõiste**
6. **Rütmika.** Liikumisega (rütmikaga, tantsuga, pantomiimiga jms.) seotud mõisteid ja vastavate võtete harjutamine. Muusika kuulamine ja analüüs.

1.2.2. II õppeaasta

Põhieesmärk: Molli kolm liiki - loomulik, harmooniline, meloodiline. Intervallidega tutvumine.

Nõuded:

1. **Rütm ja taktimõõt.** Punkt noodi järel.
Punkteeritud rütmid .
[Taktimõõt 3/8 ja lihtsamad rütmid selles taktimõõdus].
2. **Helistikud.** Kahe märgiga duur- ja moll-helistikud. Molli 3 liiki (kuju): loomulik, harmooniline, meloodiline. Toon ja pooltoon. Heliredeli ehitus. Püsivad ja püsimatud astmed. Püsimatute astmete lahendamine püsivaisse. Lahendamise mõiste. Tutvumine põhiastmete (I, IV, V) kolmkõladega ja nende laulmine duuris ja harmoonilises mollis. Laulud ja harjutused. Transponeerimine ja improvisatsioon.
3. **Intervallid.** Tutvumine intervallidega p. 1, p. 8, p. 5, p. 4, s. 2, v. 2, s. 3, v. 3.
4. **Diktaat.** Lihtne suuline ja kirjalik diktaat (4-8 takti) duuris ja mollis. Rütmidiktaat kuni 4 takti.
5. **Rütmika.** Tutvumine erinevate tantsurütmidega (eesti rahvatantsud, polka, valss, menuett, masurka jt.).

1.2.3. III õppeaasta

Põhieesmärk: Lihtintervallid. Akordiõpetuse algus.

Nõuded:

1. **Rütm ja taktimõõt.** 3/8 taktimõõt. Lihtsamad rütmid ja pausid selles taktimõõdus. Grupeerimine. Taktiviipamine.
2. **Helistikud.** Kolme märgiga duur- ja moll-helistikud. Toonika kolmkõla ja pöörded: I, I₆, I₆₄; tähistus duuris: T, T₆, T₆₄; tähistus mollis: t, t₆, t₆₄. Kolmkõla helide nimetused: priim, terts, kvint. Funktsionaalsuse mõiste. Toonika (I astme) kolmkõla (T, t). Subdominant (IV astme) kolmkõla (S, s). Dominant (V astme) kolmkõla (D). Põhikolmkõlade ehitamine ja laulmine (duuris ja harmoonilises mollis). Saate leidmine põhiastmetega.
3. **Intervallid.** v. 6, s. 6. v. 7 V astmelt lahendusega s. 3 duuris ja v. 3 mollis. s. 7 I astmelt lahendusega p. 8. Lihtintervallide pöörded. Suurus toonides. Intervallide ehitamine antud noodist üles ja/või alla.
4. **Diktaat.** Suuline ja kirjalik meloodiline diktaat (4-8 takti). Rütmidiktaat kuni 4 takti.

1.2.4. IV õppeaasta

Põhieesmärk: Akordide ehitamine ja laulmine duuris ning harmoonilises mollis: toonika kolmkõla pöörded, põhikolmkõlad põhikujus D lahendusega.

Nõuded:

1. **Rütm ja taktimõõt.** Taktimõõt 6/8 (3/8+3/8) ja viipamise skeem. [6/8 taktimõõt skeemina 2/8+4/8+2/8 eesti regilauludes.]
[Triool
ja sünkoop .]
2. **Helistikud.** Nelja märgiga duur- ja moll-helistikud.
3. **Intervallid.** <2 harmoonilises mollis.
4. **Akordid.** Dominantseptakord D₇ (V₇) lahendustega duuri ja molli. [Lihtsate 3-häälsete järgnevuste kuulamine ja laulmine.]
5. **Diktaat.** Meloodiline diktaat duuris ja mollis 8 takti. Rütmidiktaat 4 takti.

1.2.5. Noorema astme lõpueksam

I. Kirjalik

1. Diktaat 2/4 või 3/4 taktimõõdus (8 takti). Kirjutamise aeg 15-20 minutit. Mängitakse 8-10 korda.

2. Rütmidiktaat (4 takti) 2/4 või 3/4 taktimõõdus. Mängitakse 3-4 korda.
3. Kõla järgi määramine. Harmoonilised ja/või meloodilised lihtintervallid. Kolmkõla ja pöörded (harmoonilisel kujul). V7 lahendamine duuri ja/või molli. Õpitud laadi äratundmine.
4. Ehitamine. Antud noodist (üles või alla) intervalli ehitamine. Antud intervalli määramine. Antud helistikus põhikolmkõlade ja toonika kolmkõla pöörete ehitamine. Antud akordi ja helistiku määramine. Antud helistikus V7 ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Antud noodist (üles) V7 ehitamine ja lahendamine, helistiku määramine. Heliredeli ehitamine.

II. Suuline

1. Antud helistikus heliredeli, toonika kolmkõla ning pöörete laulmine.
2. Antud helistikus põhikolmkõlade ja V7 laulmine koos lahendusega.
3. Tundmatu harjutuse laulmine.
4. [Aasta jooksul õpitud harjutuse laulmine.]

1.3. VANEMA ASTME AINEKAVA

1.3.1. V õppeaasta

Põhieesmärk: Suurendatud ja vähendatud intervallid. Põhikolmkõlade pöörded duuris ja mollis. Kolmehäälne järgnevus.

Nõuded:

1. **Rütm ja taktimõõt.** 6/8 taktimõõd. Rütmi grupid kuueteistkümnendiknootidega. Grupeerimine. Sünkoop , triool . [Pide lihtsamad variandid .]
2. **Helistikud.** Viie märgiga duuri- ja moll-helistikud.
3. **Intervallid.** Lihtintervallide ehitamine ja laulmine antud noodist üles ja alla (kordamine). Dissoneerivad intervallid lahendustega duuris ja harmoonilises mollis <4 IV astmelt lahendusega v. 6, s. 6, >5 VII astmelt lahendusega s. 3, v. 3; harmoonilises mollis >7 VII astmelt lahendusega p. 5, <2 VI astmelt lahendusega p. 4.
4. **Akordid.** Põhikolmkõlade pöörded ja nende lahendamine helistikus:
I V₆ I I₆ V₆₄ I₆ I₆₄ V I₆₄
I IV₆₄ I I₆ IV I₆ I₆₄ IV₆ I₆₄
>VII lahendusega duuris ja harmoonilises mollis. Kadentsid: lihtkadentsid - autentne (I V I) ja plagaalne (I IV I); liitkadentsi esimene (I IV V I) ja teine kuju (I IV K₆₄ V I). Harmoonilised järgnevused 4 takti: esimesel poolaastal kolmehäälselt; teisel poolaastal neljahäälselt. [Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja mollis.]
5. **Diktaat.** 8 takti.

1.3.2. VI õppeaasta

Põhieesmärk: Harmooniline duur. Dominantseptakordi pöörded lahendustega duuris ja mollis. Neljahäälsed järgnevused.

Nõuded:

1. **Rütm ja taktimõõt.** Pidega rütmid [keerukamad variandid]. 6/8 taktimõõdus punkteeritud rütmid. Taktimõõdud 2/2=, 3/2. Taktimõõd 6/4.
2. **Helistikud.** Kuue märgiga duurid ja mollid. Harmooniline duur. Kromaatilised läbiminevad ja abihelid. Mõisted: kaldumine ja modulatsioon.
3. **Intervallid.** Harmoonilises duuris <2 VI astmelt lahendusega p. 4; >7 VII astmelt lahendusega p. 5. Ehitamine ja laulmine.
4. **Akordid.** Põhikolmkõlad harmoonilises duuris. Dominantseptakordi pöörded lahendusega duuris ja harmoonilises mollis: I pööre (V₆₅) lahendusega toonikasse T, t (I); II pööre (V₄₃) lahendusega toonikasse T, t (I); III pööre (V₂) lahendusega toonika sekstakordi T₆, t₆ (I₆). Neljahäälsed harmooniliste järgnevuste (4-8 takti) kuulamine ja laulmine. [Juhtseptakordide ehitamine ja lahendamine duuris ja harmoonilises mollis.]
5. **Diktaat.** [Üksikute kromaatiliste abi- ja läbiminevate helidega.]

1.3.3. VII õppeaasta

Põhieesmärk: Septakordide ehitamine ja lahendamine.

Nõuded:

1. **Rütm ja taktimõõt.** Sünkoop . Keerukamad sünkoobid ja pided . Segataktimõõt. Vahelduvtaktimõõt.
2. **Laadid.** Seitsme märgiga duur- ja moll-helistikud. Diatoonilised laadid. Kromaatilise duuri ja molli õigekiri.
3. **Intervallid.** Kõikide läbivõetud intervallide kordamine eksamiks.
4. **Akordid.** Väike VII⁷ põhikujus, lahendusega duuri; >VII⁷ põhikujus, lahendusega duuri ja molli. Katkestatud kadentsiga tutvumine V, VI. [Harmoonilises mollis <III lahendusega t₆ (I₆).] [Harmoonilises duuris <VI lahendusega T₆₄ (I₆₄).]
5. **Diktaat.** Ühe- ja kahehäälneline.

1.3.4. Lõpueksam

Kirjalik (kestvus u. 60 min.)

1. Diktaat 2/4, 3/4, 4/4, 3/8 või 6/8 taktimõõdus.
2. Intervallide ja akordide kuulamine harmooniliselt koos lahendustega (8-10).
3. Intervallide ja akordide ehitamine ning lahendamine antud helistikus või antud noodist ja intervallide ning akordide määramine koos lahendusega (8-10).
4. Harmooniline järgnevus duuris või mollis 8 takti.
5. Soovi korral diatoonilise laadi või kromaatilise heliredeli või paljumärgilise molli ehitamine.

Suuline

1. Tundmatu harjutuse laulmine (transponeerimine).
2. Akordide laulmine õpetaja valikul. Kas
 - a. juhtseptakord ja dominantseptakordi pööre lahendusega antud helistikus või
 - b. 4-6 akordist koosnev kadentsiaalne järgnevus õpetaja poolt antud akorditähistuse järgi.
3. Soovi korral loomuliku, harmoonilise ja meloodilise molli laulmine.

1.4. LISAASTE

1. **Liittaktimõõdud.**
2. **Laadid.** Kromaatiline duur ja moll. Diatoonilised laadid. Pentatoonika. Vahelduv laad. Modulatsioon ja kaldumine. I järgu sugulushelistikud.
3. **Intervallid.** Harmooniline duur <4 VI astmelt s. 6; >5 II astmelt v. 3. Loomulikus mollis <4 VI astmelt v. 6; >5 II astmelt s. 3.
4. **Akordid.** Harmoonilises duuris <VI T₆₄; >II T₆. Loomulikus mollis >II t₆. Harmoonilises mollis <III t₆. II⁷ septakord ja juhtseptakordid ning nende pöörded.
5. **Diktaat.** 1-2-häälneline (kromaatilised helid, kaldumine, modulatsioon).

Kui lisaastme õpilasel on edaspidi kavas jätkata õpinguid mujal, tuleb solfedzho ainekava koostamisel silmas pidada vastava õppeasutuse sisseastumiskatsete nõudeid. Individuaalset programmi võib rakendada ka muul erijuhul.

MUUSIKALUGU

1. Kohaliku omavalitsuse muusikakooli ainekava

1.1. ÕPPESISU

Ainekava on Eesti-keskne. Mitte-eestlastest õpilastele soovitatakse oma (rahvus)kultuuriseltside toetusel korraldada täiendavaid tunde (kursusi).

Varasematel aegadel oli muusikaloo programmis eesti muusikat kolmandik. Käesolevas ainekavas on eesti muusikaloost 1/5 viimasel õppeaastal, ülejäänud jaotatud teistele õppeaastatele. Nooremas astmes alustatakse eesti rahvalaulude, pillilugude ja tantsudega. Ka teiste teemade puhul on ette nähtud olulisel määral «eestimaist». Kogu muusikaloo kursuse jooksul soovitatakse iga tunni alustuseks vähemalt 5 minuti jooksul vestelda kodukandi ja kogu Eesti muusikaelust (muusikauudistest), milles saab otstarbekalt ära kasutada helisalvestusi, videokatkendeid, muid illustratsioone. Vanemas astmes on iga teema juures

võimalik tõmmata paralleelele Eestis toimuvaga, paiguti saab näidata otseseid seoseid. Sel viisil toimides võime ainekava nimetada rahvuslikuks.

1.2. NOOREMA ASTME AINEKAVA

Noorema astme materjal ei ole esitatud selle läbivõtmise järjekorras. Õpetajale on jäetud vabadus järjestada (ja ühitada) teemasid nii nagu kohalikud tingimused (rühmade koosseis, õppeabinõude muretsemise ajastamine, õpetaja eelistused jms.) dikteerivad. Muusika valimine on jäetud täies ulatuses õpetaja maitse ja võimaluste valdusse.

1.2.1. III ja IV õppeaasta

Sissejuhatav teema. Muusikaloo sisu, selle koht kooli teiste õppeainete hulgas. Muusikaline heli. Heli omadused. Heli teekond tekkimisest kuulajani. Akustika aabitsatõed. Muusika väljendusvahendid: meloodia, rütm, tempo, dünaamika, tämber, register, koosõla (harmonia), faktuur.

Eesti rahvamuusika. Vanem ja uuem rahvalaul. Rahvapillid ja pillilood. Rahvatantsud.

Vokaalmuusika. Laulud. Rahvalikud laulud. Pop-laulud. Ansamblid. Koorid. Nende koosseis.

Instrumentaalmuusika. Sümfooniaorkestri pillid partituuri järjekorras. Pillirühmadest moodustuvad ansamblid (puupuhkpilli kvartett jne.). Kokkuvõtteks, partituuri järjekorra kinnistamiseks *B. Britteni variatsioonid Purcelli teemale*. Orel ja klaver (kaks kuningat). Süntesaator (kas kroonprints?). Pillid, mida tavaliselt sümfooniaorkestri põhikoosseisus ei esine. Instrumentaalansamblid ja orkestrid.

Programm-muusika

S. Prokofjev. Petja ja hunt

C. Saint-Saëns. Loomade karneval

A. Marguste. Punane raamat

A. Vivaldi. Aastaajad

E. Grieg. Süit Peer Gynt

M. Mussorgski. Pildid näituselt

Helitööde ülesehitus. Kuulamisülesannete kasutamise metoodika omandamine. Ühe- ja kahejaoline ülesehitus. Kolmejaoline vorm. Liht- ja liitvorm (kahe- ja kolmeosaline). Variatsioonid. Rondo.

Tantsud. Ajaloolised tantsud: pavaan, galjard, braanl; menuett, gavott, ekossees; polonees, masurka, krakovjakk, polka, booloro, tšardaš, valss, habaneera, tango. Tantsusüit. Aasia, aafrika, ladina-ameerika rütmid. Peotantsud. Kaasaegsed tantsud. Ballett.

Lavamuusika. Muusika sõnalavastuses. Ooper. Rock-ooper. Operetid. Muusikal.

1.3. VANEMA ASTME AINEKAVA

V ja VI õppeaastal antakse ülevaade muusika arengust keskajast meie sajandini. Liigestuse aluseks on stiilid. Iga stiiliperioodi esindaja(i)ks on valitud helilooja(d), kes ainekava koostajate arvates on kõige enam mõjutanud muusika edaspidist arengut või kelle teosed on ajaproovile enim vastu pidanud.

Et muusika kuulamiseks jääks rohkem aega, tuleks heliloojate elulugudest esile tuua ainult (algõpetuse tasandil) oluliseimat. Ainekavas ei ole nimetatud õpilaste repertuaaris leiduvaid palu.

Loetletud heliteostest teeb õpetaja oma valiku või asendab teistega, olenevalt konkreetse rühma tasemest või fonoteegi võimalustest.

1.3.1. V õppeaasta

Keskaeg. Romaani ja gooti stiil. Gregooriuse laul. Varajane mitmehäälsus. Organum, motett. Rüütli laul. (Kasutada T. Siitani koostatud kassette ja konspekte.)

Renessanss. Ajastu üldiseloomustus, võrdlus keskajaga. Uued ilmalikud lauluzhanrid: ballata, madrigal. Pime muusik Firenzest Francesco Landino. Madalmaade koolkond, selle tähtsus polüfoonilise muusika arengus. Tähtsamad esindajad. Renessansi ajastul kasutatud pillidest.

Barokk. Ajastu üldiseloomustus, võrdlus renessansiga. Muusika iseloomustus, tähtsamad

zhanrid.

Johann Sebastian Bach. Inventatsioonid, prelüüdid ja fuugad (HTK). Oreliteosed. *Passacaglia ja fuuga c-moll. Orelitokaata ja fuuga d-moll.*

Concerto grosso mõiste. *Brandenburgi kontserdid.* Vokaalmuusika. Mõni aaria või kantaadi osa.

Klassitsism. Üldiseloostus. Uue helikeele võrdlus barokiga.

Uued zhanrid.

Joseph Haydn. Sümfoonia mõiste ja ülesehitus. Sonaat allegro vorm. Instrumentaalkontsert. Keelpillikvartett. *Sümfoonia nr. 103 Es-duur. Kontsert trompetile ja orkestrile Es-duur. Divertisment op. 3 nr. 5 F-duur.*

Wolfgang Amadeus Mozart. Imelapse periood. *Sümfoonia nr. 40 g-moll. Klaverisonaat k. 331 A-duur. Serenaad «Väike öömuusika».* Ülevaade ooperiloomingust. *Katkendid ooperitest «Figaro pulm», «Don Giovanni», «Võlflööd».* Reekviemi mõiste. *Osad «Reekviemist» (nr. 1 «Requiem», nr. 2 «Dies irae», nr. 7 «Lacrymosa»).*

Ludvig van Beethoven. Helikeele erinevus võrrelduna Haydni ja Mozarti loominguuga. *Klaverisonaat op. 13 nr. 8 c-moll «Pateetiline».* *Klaverisonaat op. 27 nr. 2 cis-moll «Kuupaiste».* *Klaverisonaat op. 57 nr. 23 f-moll «Appassionata».* *Sümfoonia nr. 5. Sümfoonia nr. 9 (katkend sümfoonia lõpust -- kooriga).*

1.3.2. VI õppeaasta

Romantism. Romantismi põhijooned kõikides kunstides.

Franz Schubert. Laululooming. *Laulud «Forell», «Muusikale», «Ave Maria».* Ballaad *«Metshaldjas».* Laulutsüklid. *Kaunis Möldrineiu («Rändamine», «Kuhu», «Kütt», «Mölder ja oja»).* *Talvine teekond («Pärnapuu», «Kevadunelm», «Post», «Vares», Leierkastimees»).* Klaverimuusika. *Valsid, muusikalised hetked, marsid.* Kammermuusika. *Kvintett klaverile, viiulile, vioolale, tšellole, kontrabassile D-duur op. 114 («Forellikvintett»).* Sümfooniad. *Sümfoonia nr. 8 («Lõpetamata») 1. osa.*

Fryderyk Franciszek Chopin. Etüüdid. *Etüüd op. 10 nr. 3 E-duur, nr. 12 c-moll. Etüüd op. 25 nr. 1 As-duur.* Prelüüdid. *Prelüüd op. 28 nr. 15 Des-duur, op. 28 nr. 4 e-moll.* Poloneesid. *Polonees op. nr. 1 A-duur, op. 53 A-duur.* Masurkad. *Masurka op. 67 nr. 4 a-moll, op. 68 nr. 3 F-duur.* *Valsid. Valss op. 67 nr. 2 Cis-duur, op. 64 nr. 1 Des-duur.*

Robert Schumann. Klaverimuusika. *Klaveripalade tsükkel «Karneval» («Eusebius», «Florestan», «Chiarina», «Davidsbündlerite marss»).* *Klaveripalade tsükkel «Lastestseenid» («Unistus»).*

Ferenc Liszt. Klaverilooming. *Mefisto-valss. Nokturn «Armuunelmad».* *Etüüd nr. 2 «Gnoomide ringmäng».*

Rahvusromantism

Norra muusika. Norra rahvusmuusika.

Edvard Grieg. Klaveripalad. Orkestrimuusika. *Lüüriline süit op. 54 (Norra talupoja marss).* *Muusika H. Ibseni draamale «Peer Gynt».* *Kontsert klaverile ja orkestrile a-moll.*

Soome muusika. Soome rahvalaul. Seos eesti muusikaga. *«Hümn».* *«Porilaste marss».* *Einojuhani Rautavaara «Cantus arcticus» 3. osa «Luigeland».*

Jean Sibelius. Sümfooniline poem *«Finlandia».* *«Kurb valss».* *Sümfoonia nr. 2 IV osa. Süit viiulile ja keelpilliorkestrile III osa «Suvel»*

Rootsi muusika. Rootsi rahvamuusika. Rahvuslik pillimuusika.

Hugo Alfvén. *Rootsi polka (Polka från Roslagen).* *Karjasetüdruku tants. Rootsi rapsoodia nr. 1.*

Baltimaade muusika

Läti muusika. Läti rahvamuusika. Piirialade rahvalaulude sarnasus. Cimze seminari osa eesti muusikakultuuris. Ühislauluvara.

Alfred Kalniņš

Leedu muusika. Sutartines kui kogu maailma ulatuses ainulaadne nähtus.

Mikalojus Zhiurlionis. Helilooja ja kunstnik. *Sümfooniline poem «Mets»*. *Sümfooniline poem «Meri»*.

Vene muusika

Rahvalaulust Glinkani.

Mihhail Glinka. Orkestrimuusika. *Sümfooniline fantaasia «Kamarinskaja»*.

Kontsertavamängud «Aragoni hota», «Öö Madridis». Ooperid. Ooperi «*Ruslan ja Ludmilla*» avamäng.

Vene muusikaelu 19. saj. II poolel. Võimas rühm.

Aleksander Borodin. Ooper «*Vürst Igor*». *Polovetside tantsud*. *Sümfoonia nr. 2 h-moll «Vägilassümfoonia» I osa*.

Modest Mussorgski. *Laulud «Kirp», «Hällilaul Jeromškale»*. *Klaveripalade tsükkel «Pildid näituselt»*.

Nikolai Rimski-Korsakov. *Sümfooniline süit «Šeherezade»*. Ooper «*Muinasjutt tsaar Saltanist*», («*Kimalase lend*»).

Pjotr Tšaikovski. *Klaveripalade tsükkel «Aastaajad» (2--3 pala)*. *Kontsert klaverile ja orkestrile nr. 1*. *Sümfooniad*. *Sümfoonia nr. 5*. Ooperid. Ooper «*Jevgeni Onegin*» (*sissejuhatus, Tatjana ja Olga duett, Tatjana kirjastseen, Onegini aaria*). Balletid. *Numbrid ballettidest «Pähklipureja», «Uinuv kaunitar», «Luikede järv»*.

Sergei Prokofjev. Balletid. *Ballett «Romeo ja Julia» («Tütarlaps Julia», «Montecchi ja Capuletti», «Rüütlike tants»)*. *Sümfooniad*. *Sümfoonia nr. 1 («Klassikaline»)*. *Sümfoonia nr. 7 («Noorte»)*.

Dmitri Šostakovitš. *Prelüüdid ja fuugad*. *Sümfoonia nr. V*. *Filmimuusika*. (*Romanss filmist «Kiin»*.)

1.3.3. VII õppeaasta

Eesti rahvusliku muusikakultuuri tekkimine 19. saj. keskel. Laulu- ja mänguseltsid, nende osatähtsus koorilaulu arengus.

Esimesed üldlaulupeod. **J. W. Jannseni** tegevus I üldlaulupeo organiseerimisel. Lõhe klerikaalse ja demokraatliku rahvusliku liikumise leeri vahel. Laulupidude repertuaar, kunstiline külg ja nende tähtsus eesti muusikas.

Eesti rahvusliku heliloomingu teerajajad **A. Kunileid, A. Thomson, Fr. Säebelmann, K. A. Hermann**. Nende elu ja looming.

Esimesed professionaalse haridusega heliloojad **J. Kappel, M. Härma, K. Tärnu**.

I sümfooniaorkestri loomine 1900. a. **A. Läte** poolt. Tema looming ja muusikaline tegevus sajandialguse Tartus.

Esimesed kompositsioonilase eriharidusega heliloojad **R. Tobias** ja **A. Kapp**. Nende osa eesti sümfoonilise muusika arendamises. (*Avamängud «Julius Caesar» ja «Don Carlos»*.) Esimene eesti klaverikontsert. R. Tobiase «*Kontsertpala*». Esimesed oratooriumid (R. Tobiase «*Joonase lähetamine*» ja A. Kapi «*Hiiob*»).

Põhjamaise helikeele taotlused **H. Elleri** instrumentaalmuusikas. (*Sümfooniline poem «Koit»*). Tema viuli- ja klaveripalad.

E. Tubin -- Eesti suurim sümfonist, esimese eesti balleti «*Kratt*» looja. (Katkend mõnest sümfooniast ja *balletist «Kratt»*.)

Rahvusliku koorilaulu areng -- **M. Saar** ja **C. Kreek**. Rahvaviiside arendusvõtted nende koorilauludes. Näiteid M. Saare klaveripaladest ja soololauludest. Vaimulikud rahvaviisid C. Kreegi loomingus. Katkend «*Eesti reekviemist*».

Rahvamuusika kasutamine **V. Tormise** muusikas. Võrdlus M. Härma, M. Saare ja C. Kreegiga.

Näited -- «Eesti kalendrilauludest», «Ingerimaa õhtud» jm.

Uute muusikaväljendusvahendite areng 1960. aastate instrumentaalmuusikas:

Neoklassitsism (**E. Tamberg** «*Concerto grosso*», **J. Rääts** «*Kontsert kammerorkestrile*», A. Pärt «*Partita*»).

Kollaazh (A. Pärt «*Kollaazh BACH*»).

Aleatoorika (**J. Koha** «*Rondo*»).

Dodekafoonia (A. Pärt «*Nekroloog*»).

A. Pärdi loomingu kaks perioodi.

Uusi jooni XX saj. II poolel sündinud heliloojate loomingus. **L. Sumera, E.-S.Tüür** jt.

Ülevaade eesti ooperi arengust. **E. Aav, E. Kapp, V. Kapp, G. Ernesaks, E. Tamberg.**